

DORIVOR O'SIMLIKLARNING TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI VA ULARNING LOTIN TILIDA NOMLANISHI

O'ralov Sodiqjon Ulug'bek o'gli

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti Farmatsiya 1- kurs talabasi:

Xamdamova Muqaddas Xamidovna

Ilmiy rahbar: Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti assistenti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada dorivor o'simliklarning tibbiyotdagi o'rni, ularning farmakologik xususiyatlari, xalq va ilmiy tibbiyotda qo'llanilishi hamda lotin tilida nomlanish tizimi yoritilgan. Dorivor o'simliklarning inson salomatligiga ta'siri, ularning tarkibidagi biologik faol moddalar va zamonaviy tibbiyotdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, keng tarqalgan dorivor o'simliklarning lotincha nomlari va ularning amaliy qo'llanishi haqida ma'lumotlar beriladi.*

Kalit so'zlar: *Dorivor o'simliklar, fitoterapiya, biologik faol moddalar, lotin tili, farmakologiya, xalq tabobati, ekstrakt, infuziya, decoctum, medicina.*

KIRISH

Insoniyat tarixida dorivor o'simliklardan foydalanish juda qadim zamonlarga borib taqaladi. Qadimgi davrlardan boshlab odamlar tabiat ne'matlaridan davolanish vositasi sifatida foydalanganlar. Hozirgi kunda ham dorivor o'simliklar zamonaviy tibbiyotning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Fitoterapiya — o'simliklar yordamida davolash usuli bo'lib, u nafaqat xalq tabobatida, balki ilmiy tibbiyotda ham keng qo'llaniladi. Dorivor o'simliklar tarkibida alkaloidlar, flavonoidlar, vitaminlar, efir moylari va boshqa biologik faol moddalar mavjud. Lotin tilida barcha dorivor o'simliklar I va II turlanish otlariga mansub bo'lib, ular mujiskoy, jenskiy, sredniy rodlarda qo'llaniladi. O'simliklar botanic nomlanishda ikkita so'z bilan ifodalanadi. Farmakologik nomlanishda esa bitta so'z bilan yoziladi.

Dorivor o'simliklarning tibbiyotdagi ahamiyati

Dorivor o'simliklar quyidagi xususiyatlari bilan ajralib turadi:

Tabiiy kelib chiqishga ega

Kam nojo'ya ta'sirga ega

Organizmga yumshoq ta'sir ko'rsatadi

Uzoq muddat qo'llash mumkin

Ular quyidagi kasalliklarni davolashda keng qo'llaniladi:

Yurak-qon tomir kasalliklari

Oshqozon-ichak kasalliklari

Asab tizimi kasalliklari

Shamollash va infeksiyalar

Dorivor o'simliklarning kimyoviy tarkibi

Dorivor o'simliklarning shifobaxshligi ularning kimyoviy tarkibiga bog'liq. Asosiy moddalar:

Alkaloidlar – og'riq qoldiruvchi va tinchlantiruvchi

Flavonoidlar – antioksidant xususiyatga ega

Taninlar – yallig‘lanishga qarshi

Efir moylari – antiseptik va spazmolitik

Vitaminlar – immunitetni oshiradi

Dorivor o‘simliklarning lotin tilida nomlanishi

Tibbiyotda barcha dorivor o‘simliklar lotin tilida nomlanadi. Bu ilmiy aniqlik va yagona standartni ta‘minlaydi.

Lotincha nomlanish ikki qismdan iborat:

Jins nomi (Genus)

Tur nomi (Species)

Misollar:

Mentha piperita – Yalpiz

Matricaria chamomilla – Romashka

Hypericum perforatum – Dalachoy

Urtica dioica – Qichitqi o‘t

Plantago major – Zubtutum

Glycyrrhiza glabra – Qizilmiya

Aloe vera – Aloe

Valeriana officinalis – Valeriana

Calendula officinalis – Kalendula

Salvia officinalis – Shalfey

Dorivor o‘simliklarning tibbiyotda qo‘llanilishi:

1. Yalpiz (*Mentha piperita*)

Ovqat hazm qilishni yaxshilaydi

Asabni tinchlantiradi

Og‘riqni kamaytiradi

2. Romashka (*Matricaria chamomilla*)

Yallig‘lanishga qarshi

Tinchlantiruvchi

Antiseptik

3. Dalachoy (*Hypericum perforatum*)

Depressiyani kamaytiradi

Asab tizimini mustahkamlaydi

4. Qichitqi o‘t (*Urtica dioica*)

Qon tozalaydi

Temir moddasiga boy

5. Aloe (*Aloe vera*)

Yaralarni davolaydi

Immunitetni oshiradi

Dorivor o‘simliklardan tayyorlanadigan dori shakllari

Dorivor o‘simliklardan turli shakllarda foydalaniladi:

Infuzum (damlama)

Decoctum (qaynatma)

Tinctura (spirtli eritma)

Extractum (ekstrakt)

Oleum (yogʻ)

Fitoterapiyaning afzallik va kamchiliklari:

Afzalliklari:

Tabiiylik

Kam yon taʼsir

Arzonlik

Kamchiliklari:

Taʼsiri sekin

Dozani aniqlash qiyin

Allergiya chaqirishi mumkin

Zamonaviy tibbiyotda dorivor oʻsimliklar

Bugungi kunda koʻplab dori vositalari aynan oʻsimliklardan olinadi. Masalan:

Aspirin – tol daraxtidan

Morfin – koʻknoridan

Digitalis – yurak dorisi sifatida

Farmatsevtika sanoati dorivor oʻsimliklardan keng foydalanadi.

Xulosa: Dorivor oʻsimliklar inson salomatligini saqlash va tiklashda muhim rol oʻynaydi. Ularning lotin tilida nomlanishi esa ilmiy aniqlikni taʼminlaydi. Zamonaviy tibbiyot va anʼanaviy tabobat uygʻunlashuvi natijasida dorivor oʻsimliklarning ahamiyati yanada ortib bormoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Oʻzbekiston Respublikasi farmakopeyasi
- 2.Xolmatov H.X. – “Farmakognoziya asoslari”
- 3.Sodiqov S.S. – “Dorivor oʻsimliklar”
- 4.WHO – Medicinal Plants Guidelines
- 5.Trease and Evans – Pharmacognosy
- 6.Bruneton J. – Pharmacognosy, Phytochemistry
- 7.Oʻzbek xalq tabobati manbalari